

Orzecznictwo Naczelnego Sądu Administracyjnego w sprawach dotyczących stosunków rolnych w 2014 r.

Scalenie i wymiana gruntów

Ustawa z 26 marca 1982 r. o scalaniu i wymianie gruntów reguluje dwa postępowania komasacyjne: postępowanie scaleniowe i postępowanie o wymianę gruntów. O ile postępowanie scaleniowe może być wszczęte z urzędu w przypadkach wskazanych w art. 4 ust. 1 w tym w sytuacji określonej w pkt 3, gdy z wnioskiem o scalenie wystąpi osoba, której grunty wymagają poprawienia rozłogu, a jednocześnie scalenie to nie pogorszy warunków gospodarowania innym uczestnikom postępowania, to wymiana gruntów może być dokonana tylko na zgodny wniosek właścicieli tych gruntów.

Wyrok NSA z 3 października 2014 r., II OSK 743/13

Wszczęcie postępowania scaleniowego z urzędu uwarunkowane jest tym, że scalenie nie pogorszy warunków gospodarowania innym uczestnikom postępowania. Naczelny Sąd Administracyjny wskazał, że przy wykładni tej przesłanki należy mieć na uwadze z jednej strony cel scalenia gruntów określony w art. 1 ust. 1 ustawy z 26 marca 1982 r. o scalaniu i wymianie gruntów, a z drugiej – interes innych uczestników postępowania związany z niepogorszeniem im warunków gospodarowania, którego ocena nie powinna być dokonywana w oderwaniu od stanowiska tych uczestników. Skoro właściciel i władający działką objętą wnioskiem o scalenie nie wyrażają zgody na jej scalenie z działkami wnioskodawcy w sytuacji, gdy scalenie to wiązało się z potrzebą wcześniejszej wymiany gruntów, do czego z mocy art. 5 ust. 1 usta-

wy o scaleniu konieczny jest zgodny wniosek właścicieli tych gruntów, to okoliczność ta uzasadniała brak podstaw do wszczęcia postępowania scaleniowego z urzędu na podstawie art. 4 ust. 1 pkt 3 ustawy o scalaniu.

Ziemie Odzyskane

Podstawowym aktem prawnym dotyczącym Ziem Odzyskanych jest dekret z 6 września 1946 r. o ustroju rolnym i osadnictwie na obszarze Ziem Odzyskanych i byłego Wolnego Miasta Gdańska. Przyjęta w dekreście trzy etapowa procedura nadawania osadnikom prawa własności gospodarstw (działek) spowodowała, że w wielu przypadkach osadnicy nie otrzymali aktów nadania, bądź otrzymali akty nadania, lecz nie doszło do wydania orzeczeń o wykonaniu aktów nadania, w takich przypadkach osadnicy nie nabyli prawa własności gospodarstw (działek), które były w ich posiadaniu. Stąd też został wydany dekret z dnia 6 września 1951 r. o ochronie i uregulowaniu własności osadniczych gospodarstw chłopskich na obszarze Ziem Odzyskanych, zgodnie z postanowieniami którego osoby, które posiadają gospodarstwa rolne i prowadzą je osobiście lub przez członków rodziny żyjących z nimi we wspólności gospodarczej, a do dnia wejścia w życie tego dekretu nie nabyły ich własności, stają się z mocy prawa właścicielami tych gospodarstw.

Wyrok NSA z 24 września 2014 r., II OSK 692/13

W rozpoznawanej sprawie akt nadania został wydany w 1961 r., a orzeczenie o wykonaniu aktu nadania – w 1963. Zakres orzeczenia o wykonaniu aktu nadania obejmował m.in. nieruchomością zabudowaną budynkiem mieszkalnym, podczas gdy zakresem aktu nadania był objęty udział $\frac{1}{2}$ w tej nieruchomości. Z uwagi na różne zakresy przedmiotowe powyższych aktów przedmiot sporu dotyczył zakresu nabytego prawa własności. Naczelny Sąd Administracyjny wskazał, że dekret z 6 września 1951 r. obok przepisów dotyczących uregulowania własności zawierał jeszcze jedną istotną regulację mającą zastosowanie na przyszłość, a więc do stanów faktycznych powstałych po dniu wejścia w życie dekretu.

Regulacja ta zmieniła dotychczasowe zasady nabywania przez osadników własności gospodarstw rolnych. Z art. 10 dekretu wynika, że począwszy od 7 września 1951 r., czyli od dnia wejścia w życie dekretu z 6 września 1951 r., nabywanie przez osadników na Ziemiach Zachodnich prawa własności gospodarstw rolnych następowało na zasadach określonych w dekreście z 6 września 1951 r., a nie na zasadach wynikających z dekretu z 6 września 1946 r. Stąd też wydany po 7 września 1951 r. akt nadania przyznawał osadnikowi prawo własności gospodarstwa rolnego. W orzeczeniu o wykonaniu aktu nadania ustalano granice gospodarstwa oraz jego szacunek, prawomocne orzeczenie o wykonaniu aktu nadania stanowiło podstawę do dokonania wpisu w księdze wieczystej. Tym samym po wejściu w życie dekretu

z 6 września 1951 r. zmienił się charakter prawny aktu nadania i orzeczenia o wykonaniu aktu nadania w stosunku do stanu prawnego uregulowanego w dekreście z 6 września 1946 r.

Ochrona gruntów rolnych i leśnych

Zgodnie z art. 7.1 ustawy z dnia 3 lutego 1995 r. o ochronie gruntów rolnych i leśnych, przeznaczenia gruntów rolnych i leśnych na cele nierolnicze i nieleśne, wymagającego zgody, o której mowa w ust. 2, dokonuje się w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego, sporządzonym w trybie określonym w przepisach o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym. Przeznaczenie na cele nieleśne gruntów leśnych stanowiących własność Skarbu Państwa wymaga uzyskania zgody Ministra Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa (art. 7 ust. 2 pkt 2), a pozostałych gruntów leśnych wymaga uzyskania zgody marszałka województwa wyrażanej po uzyskaniu opinii izby rolniczej (art. 7 ust. 2 pkt 5), wyrażenie zgody następuje na wniosek wójta (burmistrza, prezydenta miasta) (art. 7 ust. 3).

Wyrok NSA z 8 stycznia 2014 r., II OSK 1572/12

Naczelny Sąd Administracyjny zwrócił uwagę, że udzielenie lub odmowa udzielenia zgody na przeznaczenie gruntów leśnych na inny cel oparte jest na uznaniu administracyjnym. Organ rozpoznający wniosek o udzielenie takiej zgody (art. 7 ust. 3 ustawy z 1995 r. o ochronie gruntów rolnych i leśnych) winien więc zgromadzić i wszechstronnie zbadać materiał dowodowy w celu ustalenia stanu faktycznego, a następnie wydać orzeczenie, w którym zostanie wyważony interes publiczny i słuszny interes strony. Organ działający w oparciu o uznanie administracyjne nie może wydać decyzji dowolnych, lecz decyzje będące wynikiem wyważenia sprzecznych interesów i uwzględniające obowiązujące prawo materialne.

Ustawa o ochronie gruntów rolnych i leśnych stanowi, iż ochrona gruntów rolnych i leśnych polega na ograniczaniu przeznaczenia ich na cele nierolnicze lub nieleśne (art. 3 ust. 1 pkt 1), a na te cele można przeznaczać, przede wszystkim, grunty oznaczone w ewidencji gruntów jako nieużytki, a w razie ich braku – inne grunty o najniższej przydatności produkcyjnej (art. 6 ust. 1). Przepisy te korespondują z art. 15 pkt 7 lit. a ustawy z 28 września 1991 r. o lasach (Dz. U. 2011, Nr 12, poz. 59), zgodnie z którym przeznaczenie lasów ochronnych na inne cele może nastąpić w przypadkach uzasadnionych ważnymi względami społecznymi i brakiem innych gruntów. Sąd podkreślił, że organ działający w oparciu o uznanie administracyjne nie może wydać decyzji dowolnych, lecz decyzje będące wynikiem wyważenia sprzecznych interesów i uwzględniające obowiązujące prawo materialne. Organy wykazały więc, że wynikający z ustawy o ochronie gruntów rolnych i leśnych obowiązek ochrony gruntów

i jednocześnie brak szczególnych okoliczności pozwalających na „odlesienie” spornego obszaru uzasadniały odmowę wydania zgody na zmianę przeznaczenia spornych gruntów.

Wspólnoty gruntowe

Zgodnie z art. 14 ustawy z 29 czerwca 1963 r. o zagospodarowaniu wspólnot gruntowych, osoby uprawnione do udziału we wspólnocie gruntowej powinny utworzyć spółkę do sprawowania zarządu nad wspólnotą i do właściwego zagospodarowania gruntów wchodzących w skład tej wspólnoty, utworzenie spółki następuje w drodze uchwały powziętej większością głosów uprawnionych do udziału we wspólnocie przy obecności przynajmniej ich połowy. Jak wynika z art. 15 ustawy, spółka jest osobą prawną i działa na podstawie statutu.

Wyrok NSA z 9 września 2014 r., II GSK 1199/13

Z regulacji prawnych zawartych w ustawie z 29 czerwca 1963 r. o zagospodarowaniu wspólnot gruntowych wynika, że ustawodawca przekazał prawo zarządu powoływanej obligatoryjnie spółce, której zadaniem jest zarząd nad wspólnotą i właściwe zagospodarowanie gruntów wchodzących w skład tej wspólnoty. To zatem spółka zarządza i gospodaruje gruntami wspólnotowymi, przy czym nie z woli osób uprawnionych, lecz na podstawie wyraźnego przymusu ustawy i czyni to we własnym imieniu. Z tego z kolei wynika, że uprawnienie do działania na zewnątrz w imieniu i na rzecz członków wspólnoty należy do spółki działającej za pośrednictwem statutowych organów, to spółka jest posiadaczem gruntów rolnych wchodzących w skład wspólnoty uprawnionym a zarazem zobowiązanym do zarządzania tymi gruntami i należytego ich zagospodarowania.

Pojęcie „nabycie gospodarstwa” a możliwość uzyskania pomocy finansowej w ramach modernizacji gospodarstw rolnych

W rozporządzeniu Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z 17 października 2007 r. w sprawie szczegółowych warunków i trybu przyznawania pomocy finansowej w ramach działania „Modernizacja gospodarstw rolnych” objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 w § 5a określono przesłanki uzyskania tej pomocy. Zgodnie z § 5a ust. 1: „o pomoc na operację dotyczącą priorytetu, o którym mowa w art. 16a ust. 1 lit. e rozporządzenia Rady (WE) nr 1698/2005, mogą ubiegać się: osoba fizyczna, osoby wspólnie wnioskujące, osoba prawna, wspólnicy spółki cywilnej, spółka osobowa w rozumieniu Kodeksu spółek handlowych, jeżeli

1) spełniają odpowiednio warunki, o których mowa w § 2-5;

2) są wpisani do rejestru producentów, o którym mowa w art. 13 ust. 1 ustawy z 20 kwietnia 2004 r. o organizacji rynku mleka i przetworów mlecznych (Dz. U.

2009, Nr 11, poz. 65 i Nr 97, poz. 799 oraz Dz. U. 2010, Nr 148, poz. 990), i w dniu złożenia wniosku o przyznanie pomocy przysługuje im kwota indywidualna, o której mowa w tej ustawie, zwana dalej »kwotą indywidualną«, w wysokości co najmniej 20 000 kg;

3) co najmniej od roku prowadzą działalność rolniczą w zakresie produkcji mleka.

2. W przypadku osób wspólnie wnoszących każda z tych osób powinna spełniać warunek, o którym mowa w ust. 1 pkt 2.

3. Warunek, o którym mowa w ust. 1 pkt 3, w przypadku podmiotów, które nabyły gospodarstwo w okresie 12 miesięcy poprzedzających dzień złożenia wniosku o przyznanie pomocy, uznaje się za spełniony, jeżeli w nabytym gospodarstwie działalność rolnicza w zakresie produkcji mleka jest prowadzona co najmniej od roku”.

Na tle powyższego przepisu powstał spór co do wykładni § 5a ust. 3, a konkretnie użytego w tym przepisie zwrotu „nabycie gospodarstwa”.

1. Wyrok Naczelnego Sądu Administracyjnego z 3 kwietnia 2014 r., II GSK 117/13

W wyroku tym NSA stwierdził, że przepis § 5a ust. 3 powołanego rozporządzenia ma na celu uznanie warunku prowadzenia produkcji mleczarskiej co najmniej od roku za spełniony, w przypadku gdy podmiot w okresie 12 miesięcy przed złożeniem wniosku nabył gospodarstwo, w którym ta produkcja była prowadzona. Aby znalazł zastosowanie § 5a ust. 3 omawianego rozporządzenia, musi dojść do nabycia konkretnego gospodarstwa (w rozumieniu Kodeksu cywilnego), w którym działalność rolnicza w zakresie produkcji mleka jest lub była prowadzona co najmniej od roku.

Zgodnie z definicją gospodarstwa rolnego w art. 55³ k.c., do której deleguje przepis § 2 ust. 1 pkt 1 rozporządzenia, „za gospodarstwo rolne uważa się grunty rolne wraz z gruntami leśnymi, budynkami lub ich częściami, urządzeniami i inwentarzem, jeżeli stanowią lub mogą stanowić zorganizowaną całość gospodarczą, oraz prawami związanymi z prowadzeniem gospodarstwa rolnego”. W przedmiotowej sprawie ubiegający się o pomoc finansową nabył na podstawie umowy darowizny nieruchomości rolną o powierzchni 10 ha wraz ze stadem krów i kwotą mleczną. Jednak przedmiotem tej umowy nie stały się działki, na których znajdują się zabudowania niezbędne do prowadzenia produkcji mleka (będące przedmiotem następnie zawartej umowy dzierżawy). Sąd stwierdził, że co prawda podstawowym, niezbędnym składnikiem gospodarstwa rolnego jest nieruchomość rolna, jednak do prowadzenia jednak działalności mleczarskiej nie jest to składnik wystarczający.

W przypadku zawarcia umowy przekazującej nieruchomość zabudowaną budynkami niezbędnymi do prowadzenia działalności mleczarskiej w posiadanie zależne (na podstawie umowy dzierżawy), nie można mówić o nabyciu gospodarstwa. Nabycie gospodarstwa rolnego może nastąpić wskutek zawarcia umowy sprzedaży czy darowizny lub innej podobnej umowy zobowiązującej do przeniesienia własności, jak

również przez zasiedzenie nieruchomości rolnej oraz z tytułu dziedziczenia, co jednoznacznie i precyzyjnie stwierdzają przepisy Kodeksu cywilnego (art. 155 k.c.). Oznacza to, że przedmiotem nabycia nie było gospodarstwo, w którym prowadzona jest co najmniej od roku produkcja mleka. Tym samym na dzień złożenia wniosku nie został spełniony warunek przyznania pomocy, o którym mowa w § 5a ust. 1 pkt 3 i ust. 3 omawianego rozporządzenia.

Warunek prowadzenia działalności rolniczej uznaje się za spełniony wówczas, gdy w nabytym gospodarstwie działalność rolnicza w zakresie produkcji mleka jest prowadzona co najmniej od roku, czyli przez obecnego właściciela gospodarstwa – wnioskodawcę i wcześniej przez jego poprzednika, przy zachowaniu tożsamości składników gospodarstwa. Z tego konkretnego szczegółowego uprawnienia związanego z ubieganiem się o pomoc, skorzystać może tylko właściciel nabytego gospodarstwa. Aby przepis ten znalazł zastosowanie, musi mieć miejsce nabycie gospodarstwa jako zorganizowanej całości, a nie wydzierżawienie istotnych z punktu widzenia oceny spełnienia kryteriów jego elementów.

Stwierdzono, że prawo własności, jako prawo zdecydowanie pewniejsze niż jakakolwiek forma posiadania zależnego, umożliwia w większym stopniu dotrzymanie przez beneficjenta zobowiązań. Powyższe przemawia za zasadnością takiej, a nie innej konstrukcji przepisu i użycia w § 5a ust. 3 tego rozporządzenia zwrotu „nabycie gospodarstwa” rozumianego jako nabycie prawa własności składników gospodarstwa rolnego.

2. Wyrok Naczelnego Sądu Administracyjnego z 30 maja 2014 r., II GSK 480/11

W niniejszej sprawie, w podobnych okolicznościach faktycznych, NSA nie podzielił poglądu wyrażonego powołanym wyżej wyroku z 3 kwietnia 2014 r. (II GSK 117/13) i stwierdził, że użyty w § 5a ust. 3 rozporządzenia MRiRW z 17 października 2007 r. zwrot „nabycie gospodarstwa” nie może być rozumiany wyłącznie jako nabycie własności całego gospodarstwa rolnego np. w sposób określony w art. 155 § 1 k.c. Sąd zwrócił uwagę, że zgodnie z definicją gospodarstwa rolnego zawartą w art. 55³ k.c. w skład gospodarstwa rolnego mogą wchodzić grunty stanowiące własność osoby prowadzącej gospodarstwo rolne, jak też osób trzecich, np. grunty dzierżawione, grunty stanowiące jedynie przedmiot posiadania samoistnego bez tytułu prawnego (por. R. Budzinowski, *Pojęcie gospodarstwa rolnego według kodeksu cywilnego (rozważania na tle art. 55(3) k.c.)*, „Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny” 1991, z. 3, s. 59).

Nadto we wspomnianym już rozporządzeniu MRiRW z 17 października 2007 r. § 2 ust. 1 pkt 1 w prawodawca określił, że o pomoc w ramach działania „Modernizacja gospodarstw rolnych” może ubiegać się osoba fizyczna, która m.in. jest posiadaczem samoistnym lub zależnym gospodarstwa rolnego. Oznacza to, że pomoc kierowana jest nie tylko do właścicieli elementów składających się na gospodarstwo rolne,

lecz mogą się o nią ubiegać także posiadacze zależni gospodarstwa (a więc np. dzierżawcy) – oczywiście o ile spełniają ponadto pozostałe warunki do uzyskania takiej pomocy. Z treści § 5a ust. 1 pkt 1 rozporządzenia MRiRW z 17 października 2007 r. wynika, że wymóg określony w § 2 ust. 1 pkt 1 tego rozporządzenia musi być także spełniony, gdy pomoc jest przyznawana w ramach priorytetu „Środki towarzyszące restrukturyzacji sektora mleczarskiego”.

Analiza wszystkich określonych w § 5a ust. 1 rozporządzenia MRiRW z 17 października 2007 r. warunków przyznania pomocy w ramach wspomnianego priorytetu prowadzi do wniosku, że pomoc ta jest kierowana do producentów rolnych, którym przysługuje wskazana kwota indywidualna i którzy prowadzą działalność rolniczą w zakresie produkcji mleka co najmniej od roku. Jak już wskazano, o pomoc tę mogą się ubiegać także producenci rolni będący posiadaczami zależnymi gospodarstwa, w którym prowadzona jest działalność rolnicza w zakresie produkcji mleka. Z żadnego przepisu rozporządzenia MRiRW z 17 października 2007 r., ustawy o wspieraniu rozwoju obszarów wiejskich czy właściwych w sprawie rozporządzeń unijnych nie wynika natomiast, by zamiarem prawodawcy było różnicowanie podmiotów uprawnionych do uzyskania przedmiotowej pomocy pod względem tytułu prawnego do dysponowania gospodarstwem rolnym.

Mając na uwadze powyższe rozważania, NSA doszedł do przekonania, że użyty w § 5a ust. 3 rozporządzenia MRiRW z 17 października 2007 r. zwrot „nabycie gospodarstwa” nie może być rozumiany wyłącznie jako nabycie własności całego gospodarstwa rolnego np. w sposób określony w art. 155 § 1 k.c. Zakres znaczeniowy tego sformułowania – biorąc pod uwagę problematykę przyznawania pomocy w ramach priorytetu „Środki towarzyszące restrukturyzacji sektora mleczarskiego” oraz warunki podmiotowe przyznania tej pomocy wskazane w § 5a ust. 1 pkt 1 w zw. z § 2 ust. 1 pkt 1 rozporządzenia MRiRW z 17 października 2007 r. – musi obejmować także wejście w posiadanie samoistne lub zależne gospodarstwa rolnego, nawet jeśli nie wiązało się ono z nabyciem własności wszystkich elementów składających się na to gospodarstwo.

Przyjęcie odmiennego stanowiska (zgodnie z którym spełnienie warunku opisanego w § 5a ust. 3 w zw. z § 5a ust. 1 pkt 3 rozporządzenia MRiRW z 17 października 2007 r. może nastąpić tylko, gdy dany podmiot nabył własność gospodarstwa w okresie 12 miesięcy poprzedzających dzień złożenia wniosku) prowadziłyby do naruszenia zasady równości, obligującej do jednakowego traktowania podmiotów w identycznych, analogicznych lub w znacząco podobnych sytuacjach. Nie można przy tym uznać, że podmiot, który w okresie 12 miesięcy poprzedzających dzień złożenia wniosku o przyznanie pomocy wszedł w posiadanie zależne gospodarstwa (lub co do części gospodarstwa stał się jego właścicielem, a co do części posiadaczem zależnym), w którym co najmniej od roku prowadzona jest działalność rolnicza w zakresie produkcji mleka i jednocześnie spełnia przesłanki z § 5a ust. 1 rozporządzenia MRiRW z 17 października 2007 r. jest w innej sytuacji niż podmiot, który spełnia te same przesłanki z tą różnicą, że jest właścicielem gospodarstwa, skoro z woli prawo-

dawcy (§ 2 ust. 1 pkt 1 rozporządzenia) pomoc ta kierowana jest zasadniczo zarówno do posiadaczy samoistnych, jak i posiadaczy zależnych gospodarstw rolnych.

Odnosząc się do przedstawionego wyżej spornego zagadnienia dotyczącego wykładni pojęcia „nabycie gospodarstwa”, należy się przychylić do poglądu drugiego wyrażonego w wyroku NSA z 30 maja 2014 r., II GSK 480/13.

Mienie zabużańskie

Ustawa z dnia 8 lipca 2005r. o realizacji prawa do rekompensaty z tytułu pozostawienia nieruchomości poza granicami Rzeczypospolitej Polskiej, w art. 2. stanowi, że prawo do rekompensaty przysługuje właścicielowi nieruchomości pozostawionych poza obecnymi granicami Rzeczypospolitej Polskiej, jeżeli spełnia on łącznie określone w tym przepisie wymogi, w tym posiada obywatelstwo polskie. Wymóg posiadania obywatelstwa polskiego przez osobę ubiegającą się o przyznanie uprawnień zabużańskich, był przedmiotem wystąpienia do TSUE z pytaniem prejudycjalnym, dotyczącym zgodności tego wymogu z prawem wspólnotowym.

Postanowieniem z dnia 19 czerwca 2014 r., wydanym w sprawie C-370/13, Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej uznał, że jest niewłaściwy do udzielenia odpowiedzi na zadane mu powyższe pytanie prejudycjalne. Zajmując tego rodzaju stanowisko, Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej stwierdził, że art. 18 TFUE, statuujący zakaz wszelkiej dyskryminacji ze względu na przynależność państwową, pozwala obywatelom państw członkowskich, którzy znajdują się w tej samej sytuacji, na korzystanie z takiego samego traktowania – z punktu widzenia prawa, bez względu na ich przynależność państwową – ale tylko w dziedzinie właściwej *rationae materiae* traktatu i z zastrzeżeniem wyjątków wyraźnie w tym względzie przewidzianych. Sytuacje te są w szczególności związane z korzystaniem z podstawowych swobód zagwarantowanych przez traktat oraz z zagwarantowanej przez art. 21 TFUE swobody przemieszczania się i przebywania na terytorium państw członkowskich. Celem obywatelstwa Unii Europejskiej, przewidzianego w art. 20 TFUE, nie jest zaś rozszerzenie przedmiotowego zakresu stosowania traktatu także na sytuacje krajowe, które nie pozostają w żadnym związku z prawem Unii.

Wyrok NSA z 6 listopada 2014 r., I OSK 2201/14

W wyroku tym NSA stwierdził, iż z faktu, że TSUE uznał swoją niewłaściwość do udzielenia odpowiedzi na zadane mu pytanie, wynika wniosek, że zasada niedyskryminacji ze względu na przynależność państwową, ustanowiona w art.18 TFUE, nie stoi na przeszkodzie takiej ustawie, jak ustawa zabużańska z 8 lipca 2005 r. W wyroku tym podtrzymano również pogląd, iż prawo do rekompensaty jest prawem publicznym niezbywalnym i nie wchodzi w skład spadku, a źródłem uprawnień spad-

kobiercy byłego właściciela mienia nie są przepisy Kodeksu cywilnego, lecz przepisy ustawy z 8 maja 2005 r. Sąd odniósł się do instytucji „wskazania” uregulowanej w art. 3 ustawy.

Zgodnie z tym przepisem, w przypadku gdy nieruchomości pozostawione poza obecnymi granicami Rzeczypospolitej Polskiej były przedmiotem współwłasności, prawo do rekompensaty przysługuje wszystkim współwłaścicielom, spełniającym wymogi określone w art. 2, albo niektórym z nich, wskazanym przez pozostałych współwłaścicieli. Wskazanie osoby uprawnionej do rekompensaty następuje przez złożenie oświadczenia z podpisem poświadczonym notarialnie lub przed organem administracji publicznej albo przez złożenie oświadczenia w polskiej placówce konsularnej.

Odnosząc się do instytucji „wskazania”, NSA stwierdził, że w świetle powyższej regulacji, aby spadkobierca byłego właściciela mienia pozostawionego, będący osobą wskazującą, mógł skutecznie dokonać wskazania na rzecz innego spadkobiercy, to sam musiałby być uprawnionym do otrzymania wartości majątkowej, którą teraz chce rozporządzić. Jednym słowem osoba wskazująca, aby skorzystać z tej możliwości, sama musiała spełniać przesłanki do skutecznego ubiegania się o przyznanie jej uprawnień zabużańskich, a jednym z takich wymogów jest posiadanie obywatelstwa polskiego. Jeżeli zatem osoba ubiegająca się o przyznanie jej uprawnień zabużańskich nie posiadała obywatelstwa polskiego, to nie spełniała przesłanek do otrzymania rekompensaty, a w konsekwencji nie mogła skutecznie dokonać „wskazania” na rzecz innego spadkobiercy.

Opracowanie: ELŻBIETA KREMER